Afwezigheid van ouders

Risicofactor voor integratie van vluchtelingen

Opdrachtgever: Vluchtelingenwerk Enschede Alifa
Student: Joost Lefferts
Studentnummer: 311538
Eerste lezer: Coen de Heer
Tweede lezer: Maarten Kruimelaar
Praktijkbegeleider: Dick Turk
Opleiding: Sociaal Juridische dienstverlening aan Saxion Hogescholen te Deventer

Voorwoord

Geachte lezer,

Voor u ligt het resultaat van een onderzoek naar de zelfredzaamheid van een specifieke groep jongvolwassen vluchtelingen in Enschede. Het onderwerp risicofactoren voor integratie van vluchtelingen is al jarenlang prominent aanwezig in het maatschappelijk debat. Het door ontwikkelen van beleid, gericht op ondersteuning aan vluchtelingen, is een actueel thema binnen maatschappelijke organisaties.

Tevens is dit verslag mijn afstudeerscriptie, waarmee ik de opleiding Sociaal Juridische Dienstverlening van Saxion Hogescholen te Deventer voltooi.

Tijdens het schrijven van deze scriptie heb ik steun gehad van een aantal mensen. Hen wil ik bij deze bedanken. Dick Turk voor zijn mentorrol als collega en stagebegeleider. Coen de Heer en Maarten Kruimelaar voor hun ondersteunende en coachende rol vanuit Saxion Hogescholen. Mijn familie en vrienden, voor hun betrokkenheid en ondersteuning.

Enschede, 26 mei 2019,

Joost Lefferts

Inhoudsopgave

1. Inleiding 4
2. Opdracht 5
2.1 Opdrachtgever 5
2.2 Aanleiding 6
2.3 Opdrachtomschrijving 7
3.Vraagstelling onderzoek 8
3.0 Hoofdvraag 8
3.1 Deelvragen 8
3.2 Belanghebbenden 9
4. De onderzoekspopulatie: Jong, man en nieuw in Nederland. 11
4.0 Inleiding 11
4.1 Duur van verblijf in Nederland 11
4.2 Leeftijd 11
4.3 Rechtmatig verblijf 11
4.4 Nationaliteit en sekse 12
4.5 Grootte van de onderzoekspopulatie 12
5. Wat betekent zelfredzaamheid? 13
6. Een analyse van het effect van afwezigheid van ouders 14
6.0 Inleiding 14
6.1 leefgebiedenmatrix 14
6.2 steekproef 15
6.3 Informatie-bijeenkomst 17
6.4 Analyse 18
6.4.1 Taalniveau en aanwezigheid van ouders 20
6.4.2 Gebruik maken van optioneel taalaanbod en aanwezigheid van ouders 21
6.4.3 Taalniveau en geestelijk welzijn 23
6.4.4 Verband tussen hoogst behaalde taaltoets en geestelijke gezondheid 24
6.4.5.0 Niveau van de Nederlandse taal en het gebruik van extra taalaanbod 25
6.4.5.1 Correlatie 26
6.4.6.0 Geestelijke gezondheid en gebruik maken van extra taalaanbod 27
6.4.6.1 Correlatie 29
6.4.7 Aanwezigheid van ouders in Nederland en zorgtaken 30
7. Afwezigheid van ouders als criminogene factor 32

7.0 Signalen 32
7.1 Aanwezigheid van ouders 32
7.2 Theoretisch kader 33
7.3 Analyse 34
8. Conclusies en aanbevelingen 35
8.1 Conclusies 35
8.2 Onverwachte resultaten 36
9. Literatuurlijst 37
Bijlage 1: indicatoren kameleon Leefgebiedenmatrix 39

1. Inleiding

Dit document is opgedeeld in negen hoofdstukken. U bevindt zich nu in hoofdstuk **één**, waarin uitleg staat over de inhoud van dit onderzoeksverslag. Slaat u de pagina om, dan ziet u hoofdstuk **twee**. Wilt u weten wie de opdrachtgever is en wat de aanleiding van het onderzoek was? Dan kunt u daar terecht. In hoofdstuk **drie** staat informatie over de belanghebbenden en de hoofd- en deelvragen. Bent u op zoek naar informatie over de onderzoekspopulatie, dan vindt u deze in hoofdstuk **vier**. In hoofdstuk **vijf** wordt uitleg gegeven over de meest gebruikte term in dit verslag: zelfredzaamheid.

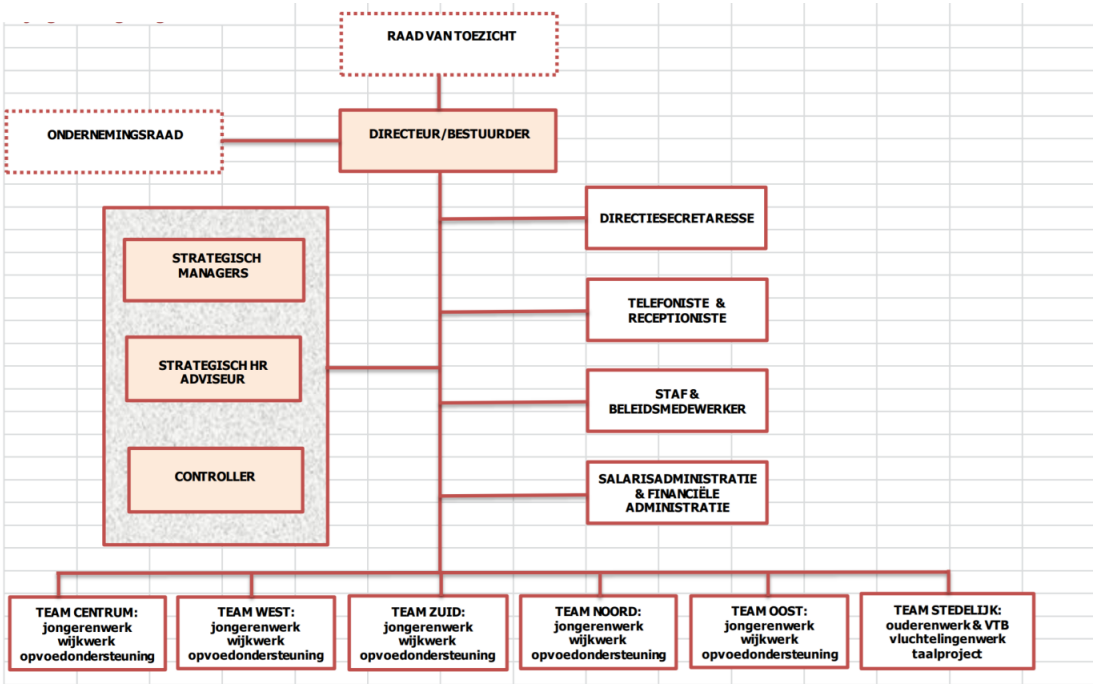
Hoofdstuk **zes** is het analysehoofdstuk: Uitgelegd wordt, wat de gevonden verbanden zijn tussen de verschillende leefgebieden en de verschillen tussen de onderzoeks- en controlegroep. Dit resulteert in tot de verbeelding sprekende verbanden tussen geestelijke gezondheid, taalniveau, en de aanwezigheid van ouders. Tevens staat uitgelegd waarom gekozen is voor de zelfredzaamheidsmatrix als meetinstrument. In hoofdstuk **zeven** kunt u een analyse vinden over het ontbreken van een verband tussen aanwezigheid van ouders en delinquent gedrag. Inzet op deelname aan optioneel taalaanbod is het advies aan VWE. In hoofdstuk **acht** leest u waarom. Hoofdstuk **negen** bevat verwijzingen naar gebruikte literatuur.

2. Opdracht

In dit hoofdstuk wordt uitgelegd wie de opdrachtgever van het onderzoek is. Aan bod komt verder de aanleiding voor de opdrachtgever om te vragen om dit onderzoek. Er wordt ingegaan op de doelgroep en wie de belanghebbenden zijn bij de onderzoeksresultaten. Voorts wordt ingegaan op het op te leveren eindresultaat.

2.1 Opdrachtgever

Opdrachtgever is Alifa. Alifa is een brede welzijnsinstelling in Enschede. De organisatie voert welzijnswerk uit voor verschillende doelgroepen zoals jeugd, ouderen en vluchtelingen.
De organisatiestructuur staat weergegeven op het onderstaande organogram.

Figuur 1. Organogram Alifa, bron: jaarverslag Alifa 2016.

Een van de afdelingen van Alifa is Team Stedelijk. Binnen Team Stedelijk bestaat de afdeling vluchtelingenwerk. Alifa Vluchtelingenwerk Enschede (VWE) ondersteunt vluchtelingen van 18 tot 65 jaar en vluchtelinggezinnen met minderjarige kinderen op weg naar zelfstandig sociaal maatschappelijk functioneren in de Enschedese samenleving. Zorgen dat de nieuwkomers zo snel mogelijk integreren en participeren in de Enschedese samenleving is een doel waarvoor VWE zich inzet. Het onderzoek wordt uitgevoerd voor de afdeling Vluchtelingenwerk. Contactpersoon voor dit afstudeeronderzoek is de heer Dick Turk. De heer Turk is coördinator van VWE en stafmedewerker migranten.

2.2 Aanleiding

VWE heeft signalen opgevangen over sociaal maatschappelijke problematiek bij een groep jonge vluchtelingen. Er lijkt een opvallende overeenkomst te zijn tussen de leden van deze groep: zij verblijven in Nederland zonder ouders. Het sterke vermoeden bestaat dat een significant aantal van deze vluchtelingen afglijdt wat betreft sociaal maatschappelijk functioneren. Tot op heden zijn er echter geen cijfers bekend.
Een aantal daarvan komt uiteindelijk in contact met justitie. Deze signalen vormen de aanleiding voor dit onderzoek. Dit is van belang voor Alifa, omdat zij de doelgroep zo goed mogelijk willen helpen. Zonder deze informatie zal Alifa beperkt zijn tot het opstellen van beleid gebaseerd op slechts sterke vermoedens. Uiteindelijk zou dit ertoe kunnen leiden dat cliënten niet optimaal worden ondersteund op weg naar zelfredzaamheid. Dit onderzoek zal het beleidsvormingsproces ondersteunen met wetenschappelijke feiten.

Gedetailleerde informatie met betrekking tot de zelfredzaamheid van de doelgroep en de invloed van de risicofactor ‘geen ouders ter ondersteuning’ helpt Alifa bij het maken van beleidskeuzes met betrekking tot de ondersteuning van haar cliënten.

Intensiteit van clientcontact is een beschermende factor voor vluchtelingen (Burer en Wiersma, 1996). VWE kan maatwerk leveren. Er zijn onvoldoende uren beschikbaar om elke client intensief te begeleiden. De intensieve begeleiding van een selecte groep kwetsbare statushouders is mogelijk, omdat niet alle cliënten een groot beroep doen op de maatschappelijke begeleiding van VWE. Voor de groep statushouders moeten keuzes worden gemaakt: bij welke cliënten wordt op voorhand ingezet op intensieve begeleiding?

Zorgmijders zullen minder snel in beeld komen van VWE dan diegenen die hulp vragen met problemen. Als vastgesteld kan worden dat een specifieke groep meer kans heeft op problemen, kan ingezet worden op outreachend werken. Zo komt de problematiek van zorgmijders sneller in beeld en kan sneller worden gehandeld. Dit verbetert de kwaliteit van de dienstverlening van VWE.

Informatie over (structurele) problematiek op leefgebieden kan VWE gebruiken als indicatoren voor het vaststellen van beleid. De huidige werkwijze is o.a. een to-do lijst voor nieuwe cliënten die samen met de maatschappelijk begeleider wordt doorgenomen. Nieuwe aandachtspunten kunnen worden toegevoegd in deze lijst.

2.3 Opdrachtomschrijving

Naar aanleiding van de in de aanleiding beschreven problematiek wil Alifa onderzoek laten uitvoeren ten behoeve van verbetering van het beleid.

3.Vraagstelling onderzoek

3.0 Hoofdvraag

De hoofdvraag van het onderzoek is vastgesteld als zijnde:

Heeft het gegeven "geen ouders ter ondersteuning" invloed op de zelfredzaamheid van Syrische mannelijke vluchtelingen in de leeftijd van 18 tot en met 25 jaar wiens ouders niet in Nederland verblijven ten opzichte van vluchtelingen in dezelfde categorie wiens ouders wel in Nederland verblijven?

De hoofdvraag is met succes beantwoord indien inzichtelijk is gemaakt in welke mate het gegeven 'geen ouders ter ondersteuning' invloed heeft op de zelfredzaamheid van de doelgroep in vergelijking met de controlegroep.

3.1 Deelvragen

Hieronder staan de deelvragen (dv.) opgesomd waarmee uiteindelijk de hoofdvraag beantwoord kan worden.

Dv. 1: *Wat zijn de culturele en getalsmatige kenmerken van de doelgroep en hoe staan deze in verhouding tot de controlegroep?*

Deze deelvraag is met succes beantwoord wanneer inzichtelijk is gemaakt wat de getals- en cultuurmatige kenmerken zijn van de onderzoekspopulatie en wanneer duidelijk is gemaakt wat de verschillen op basis van deze kenmerken zijn tussen de doel- en controlegroep.

Dv. 2: *Volgens welke criteria kan zelfredzaamheid worden gedefinieerd?*

Deze deelvraag is met succes beantwoord, als een duidelijke wetenschappelijke omschrijving van de criteria van zelfredzaamheid is geleverd.

Dv. 3: *Wat zijn de verschillen in de resultaten van de leefgebiedenmatrix tussen de doel- en controlegroep en zijn deze significant?*

Deze deelvraag is met succes beantwoord als op grond van statistische analyse inzichtelijk is gemaakt is of er significante verschillen zijn in de mate van sociaal maatschappelijk functioneren op grond van de resultaten van de afname van de leefgebiedenmatrix.

Dv. 4: *Indien er significante verschillen worden geconstateerd, is er dan een correlatie tussen deze verschillen en de kans dat leden van de doelgroep in contact komen met justitie.*

Deze deelvraag is met succes beantwoord als op grond van statistische analyse inzichtelijk is gemaakt of er een correlatie bestaat tussen eventueel vastgestelde significante verschillen en de kans dat leden van de doelgroep in contact komen met justitie.

3.2 Belanghebbenden

Dit onderzoek richt zich op de zelfredzaamheid van de doelgroep. Er zijn verschillende instanties die betrokken zijn bij ondersteuning van de doelgroep. De verbanden en daaraan gerelateerde problematiek die wordt onderzocht zijn ook voor hen relevant. De doelgroep kan een beroep doen op specifiek op vluchtelingen gerichte-, of reguliere zorgaanbieders. Het gaat dan om de volgende instanties:

<u>Jarabee & NIDOS</u>
Jarabee en NIDOS zijn organisaties die zich bezighouden met de begeleiding van minderjarige alleenstaande asielzoekers en statushouders. VWE houdt zich bezig met de begeleiding van vluchtelingen in het algemeen
Op het moment dat de cliënten van NIDOS/Jarabee de 18-jarige leeftijd bereiken komen zij onder begeleiding van VWE, de Wijkteams, of een tweedelijns zorgaanbieder. De begeleiding die zij vervolgens ontvangen is minder intensief van aard. Voor deze instanties zijn de te verkrijgen onderzoeksresultaten relevant om mee te nemen aangezien oud NIDOS/Jarabee cliënten ook tot de doelgroep van dit onderzoek behoren.

<u>Regieteam</u>
Het Regieteam van de gemeente Enschede is opgezet om regie te gaan voeren over de trajecten van de inburgeraars. De onderzoekspopulatie maakt ook deel uit van de caseload van het regieteam.

<u>Wijkteams Enschede</u>
De Wijkteams van de gemeente Enschede begeleiden leden van de doelgroep, indien VWE geen toestemming krijgt om cliënten te begeleiden. Dit is het geval, als cliënten al eerder in een andere gemeente hebben gewoond en maatschappelijke ondersteuning hebben ontvangen. In specifieke gevallen is soms maatwerk mogelijk waardoor begeleiding via VWE wordt toegestaan.
Gezien de werkzaamheden voor dezelfde doelgroep zijn de te verkrijgen onderzoeksresultaten ook voor deze instantie relevant.

<u>Gemeente Enschede</u>
De gemeente Enschede is opdrachtgever en subsidieverstrekker van Vluchtelingenwerk Enschede (VWE).

Het blijkt dat er veel ketenpartners zijn die ook belang hebben bij de resultaten van het onderzoek. Het lijkt de opdrachtgever verstandig dat de onderzoeksresultaten en daaruit voortvloeiende conclusies ook in een presentatievorm worden opgeleverd. De voorkeur gaat uit naar een PowerPointpresentatie. Mits de tijd het toelaat kan ook een presentatie plaatsvinden voor de ketenpartners.

4. De onderzoekspopulatie: Jong, man en nieuw in Nederland.

4.0 Inleiding

In dit hoofdstuk komt deelvraag 1 aan bod: “wat zijn de culturele en getalsmatige kenmerken van de onderzoeksgroep en hoe staan deze in verhouding tot de controlegroep?”.
U kunt in dit hoofdstuk lezen welke kenmerken de onderzoekspopulatie heeft. Gemotiveerd wordt, waarom en op welke voorwaarden de onderzoekspopulatie is afgebakend. Hierbinnen vallen de duur van verblijf in Nederland, leeftijd, verblijfsstatus, nationaliteit en sekse.

4.1 Duur van verblijf in Nederland

Alifa Vluchtelingenwerk Enschede (VWE) heeft in 2017 een actief cliëntenbestand van circa 350 cliënten. Cliënten worden gemiddeld 2 jaar ondersteund door VWE. Dit onderzoek richt zich op de toenmalig actieve cliënten. Het onderzoek wordt uitgevoerd in het derde en vierde kwartaal van 2018. Dat betekent, dat de deelnemers ten tijde van het onderzoek tussen 1,5 en 3 jaar in Nederland verblijven.

4.2 Leeftijd

Er is een leeftijdsgrens aangehouden bij het vaststellen van de onderzoekspopulatie. Het onderzoek richt zich op jongvolwassenen. Voor dit onderzoek wordt de leeftijd van jongvolwassen aangehouden zoals vermeld in het vreemdelingencirculaire. Paragraaf 3.8.1. van het vreemdelingencirculaire:

”Een precieze definitie van wanneer sprake is van jongvolwassenen valt niet uit de jurisprudentie van het EHRM af te leiden. Aangenomen wordt dat hier sprake van is bij kinderen in de leeftijd van 18 tot ongeveer 25 jaar.”

4.3 Rechtmatig verblijf

De doelgroep is beperkt tot vluchtelingen die in het bezit zijn van een verblijfsvergunning. Niet rechtmatig in Nederland verblijvende vluchtelingen worden uitgesloten van dit onderzoek. Deze personen verkeren in een situatie die wezenlijk verschilt van personen met verblijfsvergunning. Een voorbeeld is het verschil in toekomstperspectief en mogelijkheden tot dagbesteding.

4.4 Nationaliteit en sekse

De deelnemers worden geselecteerd op basis van het bezit van de Syrische nationaliteit en mannelijke sekse. De vluchtelingen die de laatste jaren naar Enschede zijn gekomen zijn merendeels afkomstig uit Syrië. Het is mogelijk dat culturele factoren invloed hebben op de zelfredzaamheid. Daarom is het onderzoek beperkt tot vluchtelingen met de Syrische nationaliteit. Een vervolgonderzoek kan andere nationaliteiten onderzoeken.

4.5 Grootte van de onderzoekspopulatie

In Enschede zijn er 81 vluchtelingen die aan de gestelde criteria voldoen. Zij vormen de doelgroep van dit onderzoek. Van hen hebben 66 personen geen ouders in Nederland. Zij vormen de onderzoeksgroep. Er is ook een controlegroep. Zij wordt gevormd door de overige 15 personen wiens ouders in Nederland verblijven.

5. Wat betekent zelfredzaamheid?

In dit hoofdstuk komt deelvraag 2 aan bod: “volgens welke criteria kan zelfredzaamheid worden gedefinieerd?”. Dit onderzoek meet de zelfredzaamheid van de onderzoekspopulatie. Zelfredzaamheid kent verschillende definities. In de tabel hieronder worden enkele genoemd.

“Het lichamelijke, verstandelijke, geestelijke en financiële vermogen om zelf voorzieningen te treffen die deelname aan het normale maatschappelijke verkeer mogelijk maken.” Tweede Kamer (2005)
Zelfredzaamheid is het met zo min mogelijk overheidssteun een zelfstandig leven kunnen leiden (De Boer & van der Lans, 2011)
Het zelf realiseren van een acceptabel niveau van functioneren op de belangrijke domeinen van het dagelijks leven. Indien nodig door de juiste hulp te organiseren op het moment dat een daling van je functioneringsniveau dreigt of plaatsvindt, die je niet zelf kan voorkomen of verhelpen. (Zelfredzaamheidsmatrix, 2017)

Figuur 2. Definities zelfredzaamheid.

Aan de hand van bovenstaande uitleg is duidelijk wat zelfredzaamheid betekent: zelfredzaamheid is een indicatieve term betreffende de mate waarin een persoon zelfstandig de dagelijkse activiteiten kan uitvoeren. De Boer en van der Lans hanteren een licht afwijkende definitie: specifiek de mate waarin overheidssteun nodig is bepaalt de mate waarin iemand zelfredzaam is. Dit onderzoek houdt de definitie aan zoals gesteld door de zelfredzaamheidsmatrix (ZRM, 2017). Dit omdat de zelfredzaamheidsmatrix het meetinstrument is dat is gebruikt voor dit onderzoek.

6. Een analyse van het effect van afwezigheid van ouders

6.0 Inleiding

In dit hoofdstuk komt deelvraag 3 aan bod: “wat zijn de verschillen in de resultaten van de leefgebiedenmatrix tussen de onderzoeks- en controlegroep en zijn deze significant?”.

Dit hoofdstuk begint met een uitleg van het begrip zelfredzaamheid en een verantwoording voor de keuze voor de zelfredzaamheidsmatrix als meetinstrument voor zelfredzaamheid. U kunt een verantwoording lezen voor de afname van een steekproef bij de doelgroep. Gemotiveerd is, waarom en op welke wijze de interviews zijn voorbereid en uitgevoerd. De resultaten van de interviews zijn ingevoerd in rekenprogramma SPSS. Geanalyseerd is, of er verschillen zijn tussen de onderzoeksgroep en controlegroep en of er sprake is van significante verschillen. Het hoofdstuk wordt afgesloten met een conclusie waaruit blijkt dat er significante verschillen zijn gevonden tussen de doel- en controlegroep, met name op taalgebied.

6.1 Leefgebiedenmatrix

Om de zelfredzaamheid van de doelgroep en de controlegroep te meten is een meetinstrument nodig. Als meetinstrument voor zelfredzaamheid is de leefgebiedenmatrix gebruikt. Mast, Wijenberg & Minkman (2014) schrijven dat de matrix een valide meetinstrument is en dat wordt gewerkt aan een meer wetenschappelijke onderbouwing. De matrix wordt gebruikt door onder meer de gemeente Amsterdam en Rotterdam ter evaluatie van cliënten in de openbare gezondheidszorg (OGZ). De matrix toetst op meerdere leefgebieden de zelfredzaamheid van de cliënt. Er zijn meerdere meetinstrumenten beschikbaar om zelfredzaamheid te meten. Gekozen is voor de leefgebiedenmatrix omdat deze, in tegenstelling tot de andere instrumenten, contact met justitie als leefgebied onderzoekt.

De gekozen interviewmethodiek is een open interview, waarin per leefgebied door de interviewer steeds enkele indicatoren worden getoetst. De verschillende indicatoren staan beschreven in de handleiding voor de leefgebiedenmatrix van Cornelis (2014). Conform de voorgeschreven methodiek (Cornelis, 2014) zal dit middels 1 op 1 interviews gebeuren. VWE stelt tolken beschikbaar om deze gesprekken te vertalen voor de onderzoeker. De leefgebieden matrix besteedt aandacht aan vijftien leefgebieden.

1. Werk	9. huisvesting
2. Zelfstandigheid	10. Financiën
3. Persoonlijke verzorging en huishouding	11. Vrijetijdsbesteding
4. Nederlandse taal	12. Contact met politie/justitie
5. Scholing/opleiding	13. Verslaving

6. Lichamelijke gezondheid 7. Geestelijke gezondheid 8. sociaal netwerk	14. Zorgtaken 15. Zorgen over

Per leefgebied zijn er 5 gradaties van zelfredzaamheid te kiezen in de matrix. Cornelis (2014) omschrijft deze als volgt:

De volgorde van faseringen zoals gebruikt in de leefgebiedenmatrix van Kameleon Advies
Fase 1. Geen beperkingen Fase 2. Er zijn enige beperkingen maar hier wordt aan gewerkt Fase 3. Er zijn beperkingen. Er wordt gezocht naar oplossingen/ondersteuning Fase 4. Er zijn beperkingen. Er wordt nauwelijks of geen ondersteuning gegeven/gezocht Fase 5. Er zijn ernstige beperkingen

Een hoger cijfer wordt meestal gezien als beter. Om verwarring te voorkomen tijdens het analyseren is daarom de volgorde van gradaties van zelfredzaamheid omgedraaid.

De volgorde van faseringen zoals gebruikt in dit onderzoek
Fase 1. Er zijn ernstige beperkingen Fase 2. Er zijn beperkingen. Er wordt nauwelijks of geen ondersteuning gegeven/gezocht Fase 3. Er zijn beperkingen. Er wordt gezocht naar oplossingen/ondersteuning Fase 4. Er zijn enige beperkingen maar hier wordt aan gewerkt Fase 5. Geen beperkingen

Door Kameleon Advies is de matrix aangepast naar de specifieke omstandigheden van de allochtone doelgroep. Bij leefgebied 14: 'Zorg voor', is de aanpassing het toevoegen van het aandachtspunt zorg voor familie in het buitenland. Dit aandachtspunt is relevant voor de situatie van vluchtelingen, van wie vaak een partner of familie nog in het buitenland verblijft (Schellingerhout, 2011)[1]. De aangepaste versie van Kameleon Advies sluit beter aan op de leefsituatie van de doelgroep van dit onderzoek. Daarom is gekozen om deze zelfredzaamheidsmatrix te gebruiken.

In dit hoofdstuk wordt de praktische betekenis van de scores van de leefgebiedenmatrix toegelicht. Deze uitleg is direct te herleiden naar de indicaties van de leefgebiedenmatrix en is bijgevoegd in bijlage 1.

6.2 Steekproef

In hoofdstuk 4 is vastgesteld dat de onderzoekspopulatie een groep van 81 personen omvat. Voor dit onderzoek is onvoldoende tijd beschikbaar om met alle 81 leden van de

onderzoekspopulatie een leefgebiedenmatrix in te vullen. Daarom is gekozen voor een steekproef.

De grootte van de afgenomen steekproef was afhankelijk van de beschikbare tijd voor het onderzoek. De gekozen meetmethode (leefgebiedenmatrix) is tijdsintensief. Het afnemen van een interview met een deelnemer duurt gezien eerdere ervaringen een tot anderhalf uur. De keuze is gemaakt om 20 personen te laten deelnemen. Dit heeft invloed op de representativiteit van de bevindingen. De representativiteit is berekend door gebruik te maken van verschillende representativiteitscalculatoren[2][3].

- De onderzoekspopulatie heeft een grootte van n=81.
- De steekproefgrootte is n=20.
- Het betrouwbaarheidspercentage is vastgesteld op 90%.
- De spreiding is vastgesteld op 50%, er zijn geen indicaties om af te wijken van de norm.
- De foutmarge is ongeveer 16% (het risico dat de bevindingen van de steekproef niet representatief zijn voor de gehele populatie)

De foutmarge is groter dan normaal voor een onderzoek. Dit komt doordat de steekproefgrootte klein is. Deze keus is gemaakt in verband met de verwachte tijdsduur per afname van de leefgebieden matrix van 1,5 uur.

Binnen de onderzoekspopulatie zijn twee subgroepen te onderscheiden. Personen met ouders in Nederland en personen zonder ouders in Nederland. Dit onderzoek kijkt of er verschil is in zelfredzaamheid tussen de twee groepen. De onderzoekspopulatie bestaat uit 66 subjecten zonder ouders in Nederland. Deze subgroep is de onderzoeksgroep. De tweede groep is we de controlegroep, die uit vijftien personen bestaat wiens ouders wel in Nederland verblijven.

De namen van de personen in de onderzoeksgroep (n=66) en controlegroep (n=15) zijn in twee aparte lijsten verwerkt. De lijsten zijn genummerd. Er is een aselecte steekproef uitgevoerd. Voor beide lijsten zijn tien nummers gegenereerd door een willekeurige nummergenerator. De bij deze nummers corresponderende personen zijn benaderd met het verzoek deel te nemen aan het onderzoek. De deelnemers is anonimiteit beloofd. De lijsten met namen zijn niet bijgevoegd bij het onderzoek.

De steekproef uit de onderzoeksgroep bestond uit drie trekkingen. Na de eerste trekking waren drie geselecteerde personen niet bereid tot deelname. Opnieuw werden drie willekeurige nummers gegenereerd en de bijbehorende personen benaderd. Twee van hen waren niet bereid tot deelname. Een derde trekking vond plaats. Na deze trekking waren er tien personen

[2] https://nl.surveymonkey.com/mp/sample-size-calculator/
[3] http://www.steekproefcalculator.com/steekproefcalculator.htm

bereid uit de onderzoeksgroep bereid om deel te nemen aan het onderzoek. De resultaten van de steekproef staan vermeld in figuur 1.

Steekproef onderzoeksgroep: eerste trekking											
Subject	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Nummer	35	52	1	66 *	57	40	24	14 *	43*	9	
Steekproef onderzoeksgroep: tweede trekking											
Subject	1	2	3								
Nummer	66 *	49*	17								
Steekproef onderzoeksgroep: derde trekking											
Subject	1	2									
Nummer	28	10									

figuur 3. Steekproef onderzoeksgroep

* persoon wilde niet deelnemen aan het onderzoek

Middels dezelfde methode werden tien personen geselecteerd uit de populatie van de controlegroep (n=15). Alle geselecteerde personen waren bereid tot deelname. De steekproef bleef beperkt tot één trekking.

Steekproef controlegroep: eerste trekking											
Subject	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
nummer	8	11	14	6	13	2	4	5	1	7	

Figuur 4. Steekproef controlegroep

6.3 Informatiebijeenkomst

Na selectie van de steekproef zijn de deelnemers uitgenodigd voor een groepsbijeenkomst waar de doelstellingen van het onderzoek zijn uitgelegd. Hier is hen informatie verstrekt over het onderzoek waaraan zij deelnemen.
Benadrukt is dat:

- Deelname aan het onderzoek gebeurt op vrijwillige basis
- Alle informatie die wordt vergaard tijdens het onderzoek anoniem verwerkt zal worden
- De tolk en de onderzoeker gebonden zijn aan een geheimhoudingsplicht

In individuele sessies is de leefgebiedenmatrix gezamenlijk ingevuld. Het gesprek vond plaats in aanwezigheid van de onderzoeker, een tolk, en de deelnemer. De geselecteerde tolk heeft door de jarenlange werkzaamheden voor VWE tevens een vertrouwensrelatie met de deelnemers. Aandacht is besteed aan de religieuze achtergrond van zowel deelnemer als tolk. Deze zijn op elkaar afgestemd. Bij christenen werd een christelijke tolk ingezet. Bij moslims een moslim tolk. Hiervoor is gekozen om wantrouwen tussen de tolk en de deelnemer zo veel mogelijk te voorkomen. De ervaring leert dat dit het risico op sociaal wenselijke antwoorden vermindert.

Onderzoeker is sinds 2014 werkzaam bij Vluchtelingenwerk Enschede en is daardoor een vertrouwd gezicht voor de onderzoeksdeelnemers. Zij zijn gewend om persoonlijke informatie te delen met onderzoeker. De ervaring leert dat dit de kans op sociaal wenselijke antwoorden verkleind. De informatie uit de persoonlijke dossiers was toegankelijk voor dit onderzoek. De dossiers bevatten de notities van de hulpverlening aan de deelnemer. Deze informatie werd gebruikt om contactinformatie te verkrijgen van de deelnemers. Ter voorbereiding van de gesprekken heeft onderzoeker met toestemming van de deelnemers de persoonlijk dossiers doorgenomen. De onderzoeker heeft door jarenlange werkervaring met de Syrische gemeenschap in Enschede een interculturele sensitiviteit ontwikkeld. De ervaring leert dat dit een positief effect heeft op de communicatie met de onderzoekspopulatie tijdens het onderzoek.

6.4 Analyse

6.4.0 Spearman berekening

De resultaten van de afname van de leefgebiedenmatrix bij de doelgroep zijn ingevoerd in het statistische rekenprogramma SPSS (Bijlage II: SPSS-data). Per persoon is voor elk leefgebied de score ingevuld. De scores lopen van 1 (grote problemen) naar 5 (geen problemen). Des te hoger de score des te beter de zelfredzaamheid. SPSS heeft een Spearman berekening uitgevoerd op de verzamelde data. “De berekening geeft inzicht in de grootte van de correlatie tussen de losse elementen van de leefgebiedenmatrix”. De effectgrootte staat in de tabellen in dit hoofdstuk vermeld onder het kopje ‘correlatie coëfficiënt’. Er zijn drie verschillende effectgroottes te onderscheiden.

- 0.1: zwakke correlatie
- 0.3: gemiddelde correlatie
- 0.5 sterke correlatie

De Spearmanmethode is gebruikt om de correlatie tussen elk koppel van variabelen uit de leefgebiedenmatrix te berekenen. De Spearmanmethode geeft – naast de effectgrootte – ook een significantieniveau aan op een schaal van 0 tot 1. Het significantieniveau geeft de kans aan dat de nul-hypothese klopt. In dit geval is de nul-hypothese dat er *geen* verband bestaat tussen

de variabelen uit de leefgebiedenmatrix, en dat het berekende significantieniveau per toeval is ontstaan binnen de steekproef. In dit onderzoek is een significantieniveau van 5% dan wel 1% of kleiner aangemerkt als een significant effect. Dit betekent dat de kans dat de nulhypothese klopt gelijk is aan of kleiner is dan 5% dan wel 1%.

De Spearman berekening is beperkt qua zeggingskracht omdat geen rekening wordt gehouden met andere factoren die invloed uitoefenen op de variabelen. Een tweede punt van aandacht is dat de Spearman berekening geen causaliteit aantoont.

6.4.1 Taalniveau en aanwezigheid van ouders

Berekend is, of er een verschil is in het taalniveau tussen de subjecten in de onderzoeksgroep en de subjecten in de controlegroep. In de onderstaande tabel (figuur 3) staat de uitkomst van de Spearman berekening.

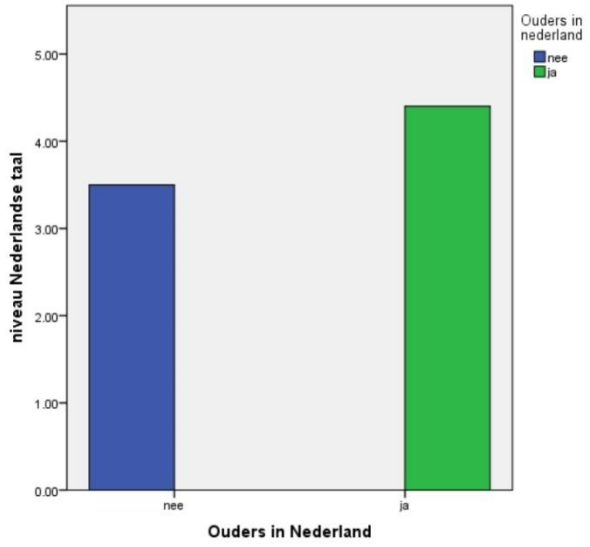
Correlatie

			Niveau NL taal	*Aanwezigheid van ouders in Nederland*
Spearman's rho	NL taalniveau	Correlation Coefficient	1.000	.518*
		Sig. (2-tailed)	.	.019
		N	20	20
	Aanwezigheid van Ouders in NL	Correlation Coefficient	.518*	1.000
		Sig. (2-tailed)	.019	.

Figuur 5*. Correlatie is significant indien kleiner of gelijk aan 0.05 (2-tailed).

De Spearman berekening laat een gevonden effectgrootte zien van 0.518. Dit betekent dat er een sterke correlatie is tussen taalniveau en de aanwezigheid van ouders in Nederland. Het significantieniveau is 0.019. Dat betekent dat de kans 1.9% is dat er geen verband is tussen het taalniveau en de aanwezigheid van ouders in Nederland. De kans is dus significant dat er wel een verband is, namelijk 98.1%.

De bevindingen zeggen niets over de aanwezigheid van causaliteit. De logica dicteert echter dat het taalniveau geen invloed kan uitoefenen op het al dan niet in Nederland verblijven van de ouders. Het omgekeerde, ouders die in positieve zin invloed uitoefenen op het taalniveau van hun kind, is goed voorstelbaar. De bevinding dat aanwezigheid van ouders stimulerend werkt voor het taalniveau is maatschappelijk relevant. Nederlands taalniveau van vluchtelingen is voor hen de meest invloedrijke factor op participatie op de Nederlandse arbeidsmarkt en in de Nederlandse samenleving (Razenberg & de Gruijter, 2016).

figuur 6: de onderzoeksgroep behaalt een hogere score op het gebied van taal in de leefgebiedenmatrix dan de controlegroep

In figuur 6 zijn de gemiddelde scores voor het taalniveau van de onderzoeksgroep (blauw) en de controlegroep (groen) gevisualiseerd. Af te lezen is dat het gemiddelde niveau van de Nederlandse taal bij de onderzoeksgroep ligt tussen niveau 3 en 4. In praktische zin betekent dit dat de onderzoeksgroep gemiddeld de Nederlandse taal zodanig beheerst dat communicatie (deels) zelfstandig in het Nederlands gevoerd kan worden. Contact met een huisarts/docent van de kinderen lukt nog niet. Daarbij is een tolk nodig.

Het gemiddelde taalniveau van de controlegroep ligt tussen niveau 4 en 5. De score van de doelgroep duidt erop dat zij ook formele communicatie (deels) zelfstandig kunnen uitvoeren, zoals contact met werkgevers en gemeente.

6.4.2 Gebruik maken van optioneel taalaanbod en aanwezigheid van ouders

Berekend is, of er een verband is tussen de aanwezigheid van ouders en de mate van gebruik van optioneel taalaanbod. Onder optioneel taalaanbod vallen:

- Een taalmaatje
- Deelname aan het taal café/praathuis
- Extra taallessen
- Een extra-curriculaire variant waarbij deelnemer structureel ondersteund wordt bij het oefenen van de Nederlandse taal.

			Gebruik van Optioneel taalaanbod	*Aanwezigheid van ouders in Nederland*
Spearman's rho	*Gebruik van optioneel taal -aanbod*	*Correlation Coefficient*	*1.000*	*.500**
		Sig. (2-tailed)	*.*	*.025*
		N	*20*	*20*
	Aanwezigheid van ouders in Nederland	*Correlation Coefficient*	*.500**	*1.000*
		Sig. (2-tailed)	*.025*	*.*

**. Correlatie is significant indien kleiner of gelijk aan 0.05.*

Figuur 7: Spearman berekening van correlatie tussen optioneel taalaanbod en aanwezigheid van ouders.

De effectgrootte van de correlatie tussen de aanwezigheid van ouders in Nederland en het gebruik maken van optioneel taalaanbod is 0.5, en dus sterk.
De variabele 'ouders in Nederland' is in SPSS ingevoerd als binaire variabele. Het cijfer nul als de ouders in het buitenland verblijven. Het cijfer één als de ouders in Nederland verblijven. Er is een sterk verband (van 0.500) gevonden tussen de stijging van de variabele 'Ouders in Nederland' en een stijging van de variabele 'Gebruik van optioneel taalaanbod'. Het significantieniveau is 0.025. Er is 2.5% kans dat het gevonden verband tussen de variabelen spontaan tot stand is gekomen. De kans is groot (97,5%) dat het verband bestaat.

Hier geldt dat geen rekening is gehouden met de invloed die andere factoren kunnen uitoefenen op de variabelen en causaliteit niet is aangetoond. De logica dicteert dat indien een subject gebruik maakt van optioneel taalaanbod, dit geen invloed kan uitoefenen op het al dan niet aanwezig zijn van de ouders. Andersom is het goed voorstelbaar, dat de aanwezigheid van ouders een positieve invloed uitoefent op het gebruik maken van optioneel taalaanbod van hun jongvolwassen kind.

6.4.3 Taalniveau en geestelijk welzijn

Berekend is, of er een verband is tussen het taalniveau en het geestelijk welzijn van de deelnemers.

Correlatie

			Niveau NL taal	Geest. welzijn
Spearman's rho	Niveau NL taal	Correlation Coefficient	1.000	.599**
		Sig. (2-tailed)	.	.005
		N	20	20
	Geest. Welzijn	Correlation Coefficient	.599**	1.000
		Sig. (2-tailed)	.005	.

Figuur 8: Spearman berekening van correlatie tussen Nederlands taalniveau en geestelijk welzijn.

Uit de tabel is af te lezen dat de effectgrootte van de correlatie tussen het niveau van de Nederlandse taal en geestelijk welzijn 0.599 is. Er is een sterk positief verband aangetoond. Het significantieniveau is 0.005. Dat betekent dat er 0.5% kans is dat het verband berust op toeval. Er is 99.5% kans dat het verband juist is. Er is sprake van significantie. Het gevonden verband tussen taalniveau en geestelijk welzijn ligt op een lijn met bevindingen van de Leeuw (2008)

De Spearman berekening toont geen causaliteit aan en houdt geen rekening met de invloed van andere variabelen. Het is mogelijk dat psychisch welbevinden invloed heeft op de capaciteit om de Nederlandse taal te leren. Dit zou op een lijn liggen met bevindingen van Eurlings (2017) en Hajer (2016). Het is ook mogelijk dat een hoog niveau van de Nederlandse taal een positieve invloed heeft op het psychisch welbevinden. Dit ligt op een lijn met ander onderzoek over de invloed van taal op mentale gezondheid van Beiser & Hou (2001) en Hagen (2010).

Het gevonden verband kan betekenen dat een laag taalniveau een negatieve invloed heeft op psychisch welbevinden. Dit laatste ligt in lijn met de bevindingen van Beiser & Hou, die in 2001 een verband vonden tussen een laag taalniveau onder migranten en het ontwikkelen van depressie. Ook de Nederlandse Gezondheidsraad schrijft in 2016 dat taalproblemen een risicofactor zijn voor (het ontstaan van) psychische problemen

6.4.4 Verband tussen hoogst behaalde taaltoets en geestelijke gezondheid

In het vorige hoofdstuk is een sterk verband aangetoond tussen taalniveau en geestelijke gezondheid. Het taalniveau van de deelnemers werd gemeten aan de hand van de score op het gebied 'Nederlandse taal' in de leefgebiedenmatrix. Er is aanvullende informatie beschikbaar over het taalniveau van de deelnemers. Deze is middels bureauonderzoek verkregen uit de persoonlijke dossiers. Van elke deelnemer is bekend wat de hoogst behaalde taaltoets is die zij hebben behaald. De verwachting is, dat de variabele 'hoogst behaalde taaltoets' evenals de variabele 'taalniveau Nederlandse taal' een sterk verband zal vertonen met geestelijk welzijn. Dit omdat beide variabelen het taalniveau van de deelnemers meten en van sterk gelijke strekking zijn.

Berekend is, of er een verband bestaat tussen het niveau van de hoogst behaalde taaltoets en de geestelijke gezondheid van de onderzoekspopulatie.

Correlatie

			Niveau Hoogst behaalde taaltoets	Geest. Welzijn
Spearman's rho	Niveau van de hoogst behaalde taaltoets	Correlation Coefficient	1.000	.633**
		Sig. (2-tailed)	.	.003
		N	20	20
	Geest. welzijn	Correlation Coefficient	.633**	1.000
		Sig. (2-tailed)	.003	.

**. De correlatie is significant indien kleiner of gelijk aan 0.01.*

Figuur 9: Spearman berekening van correlatie tussen niveau taaltoets en geestelijk welzijn.

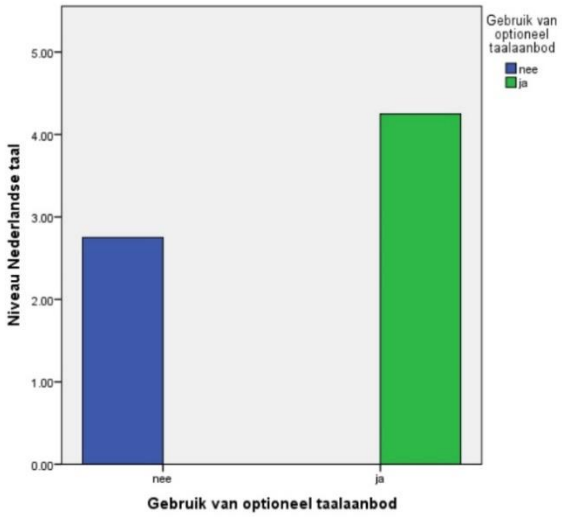
De effectgrootte van de correlatie tussen het niveau van de hoogst behaalde taaltoets en geestelijk welzijn is 0.633. Er is een sterk verband tussen de twee variabelen. Het significantieniveau is 0.003. Er is 0.3% kans dat het verband berust op toeval. Er is 99.7% kans dat het verband bestaat. Er is sprake van een significant positief verband. De verwachting dat de variabele 'hoogst afgeronde taaltoets' een sterk verband heeft met geestelijk welzijn is correct gebleken.

6.4.5.0 Niveau van de Nederlandse taal en het gebruik van extra taalaanbod

In figuur 10 staan de gemiddelde scores uitgebeeld van het niveau van de Nederlandse taal. Dit zijn de scores van twee groepen. De eerste groep (groen) bestaat uit onderzoeksdeelnemers die gebruik maken van extra taalaanbod. De tweede groep (blauw) maakt geen gebruik van extra taalaanbod. Uit de staafdiagram is af te lezen dat het gemiddelde niveau van de Nederlandse taal bij de blauwe groep ligt tussen niveau twee en drie.
In de praktijk betekent een score van twee op Nederlands taalniveau in de leefgebiedenmatrix dat men niet in staat is om dagelijkse communicatie in het Nederlands uit te voeren. Een score van drie op Nederlands taalniveau betekent dat dagelijkse communicatie middels de Nederlandse taal in beperkte zin mogelijk is. Meer formele communicatie zoals een gesprek met een huisarts of docent van de kinderen is niet mogelijk zonder tolk. Het gemiddelde taalniveau van de deelnemers, die geen gebruik maken van extra taalaanbod ligt tussen deze twee uitkomsten in, met een gemiddelde score iets lager dan drie.

De gemiddelde score op Nederlands taalniveau in de leefgebiedenmatrix bij deelnemers die wel gebruik maken van optioneel taalaanbod ligt hoger, namelijk iets boven niveau 4.

Deze score betekent in de praktijk dat dagelijks en informele communicatie in het Nederlands kan worden gevoerd. Formele communicatie zoals contact met werkgevers en gemeente kan (deels) zelfstandig worden uitgevoerd.

Boven: figuur 10. Onderzoeksdeelnemers die gebruik maken van optioneel taalaanbod, hebben gemiddeld een hoger Nederlands taalniveau dan diegenen die geen gebruik maken van optioneel taalaanbod.

6.4.5.1 Correlatie

Middels de Spearman berekening is in SPSS berekend of er sprake is van een verband tussen de score op Nederlands taalniveau en het gebruik van Extra taalaanbod.

			Gebruik van optioneel taalaanbod	*Niveau NL taal*
Spearman's rho	*Gebruik van optioneel taalaanbod*	*Correlation Coefficient*	*1.000*	*.611***
		Sig. (2-tailed)	*.*	*.004*
		N	*20*	*20*
	NL taalniveau	*Correlation Coefficient*	*.611***	*1.000*
		Sig. (2-tailed)	*.004*	*.*
		N	*20*	*20*

***. De correlatie is significant indien kleiner of gelijk aan 0.01.*

Figuur 11: Spearman berekening van correlatie tussen gebruik van optioneel taalaanbod en Nederlands taalniveau.

Uit de Spearman berekening blijkt dat de effectgrootte van de correlatie tussen de variabele “niveau van de Nederlandse taal” en de variabele “gebruik van extra taalaanbod” 0,611 bedraagt. Bij een waarde van 0,5 of hoger spreken we van een sterk verband. Hier is dus sprake van een sterk verband.

Het significantieniveau is 0.004. Er is 0.4% kans dat het verband berust op toeval. Er is 99,6% kans dat het verband bestaat. Met een significantieniveau kleiner dan 1% is hier sprake van significante correlatie.

Het aangetoonde verband tussen taalniveau en gebruik van optioneel taalaanbod lag in de lijn der verwachting. Een logische verklaring voor het verband is dat meer oefening van de taal (gebruik van optioneel taalaanbod) waarschijnlijk leidt tot het behalen van een hoger taalniveau.

6.4.6.0 Geestelijke gezondheid en gebruik maken van extra taalaanbod

Een korte terugblik op de reeds opgedane bevindingen is op zijn plaats.

- Er is een sterk positief verband tussen het **Nederlandse taalniveau** en het **geestelijk welzijn** van de onderzoeksdeelnemers (hoofdstuk 5.5.3 & 5.5.4).
- Er is een sterk positief verband tussen het **Nederlandse taalniveau** en **gebruik maken van extra-taalaanbod** van de onderzoeksdeelnemers (hoofdstuk 5.5.5).

Het argument dat meer oefenen (extra taalaanbod) logischerwijs leidt tot een hoger taalniveau leidt nu tot de verwachting dat meer oefenen ook leidt tot een hogere score op het gebied van geestelijk welzijn. Het niveau van zelfredzaamheid op het leefgebied geestelijk welzijn is ingevuld aan de hand van de indicatoren in de zelfredzaamheidsmatrix van Kameleon.

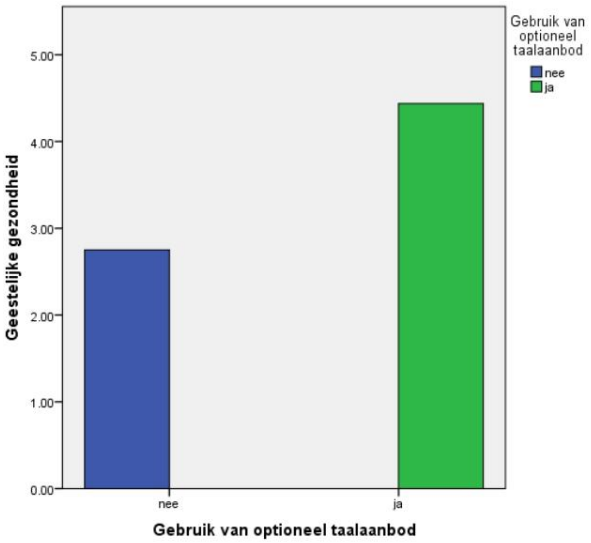
Leefgebied Psychisch welzijn (Kameleon, 2014)	
Aandachtspunten: psychische klachten, realistisch zelfbeeld, psychiater/psycholoog contact en medicijn gebruik	
5-fasen model	**Indicatoren**
Fase 1. Er zijn ernstige beperkingen	Fase 1 Dringende psychische problemen
Fase 2. Er zijn beperkingen. Er wordt nauwelijks of geen ondersteuning gegeven/gezocht	Fase 2 Overheersende psychische problemen
Fase 3. Er zijn beperkingen. Er wordt gezocht naar oplossingen/ondersteuning	Fase 3 Beheersbare of stabiele psychische problemen (regelmaat in medicijn gebruik)
Fase 4. Er zijn enige beperkingen maar hier wordt aan gewerkt	Fase 4 Preventie gewenst voor dreigende psychische problemen
Fase 5. Geen beperkingen	Fase 5 Gezond

De variabele ‘gebruik van optioneel taalaanbod’ is vastgelegd in twee uitkomsten.
Indien geen gebruik gemaakt wordt van optioneel taalaanbod staat hiervoor de score nul.
Wordt er gebruik gemaakt van optioneel taalaanbod dan is de score 1.

In figuur 12 staan de gemiddelde scores van de onderzoeksdeelnemers voor het leefgebied geestelijk welzijn uitgebeeld. Er is onderscheid gemaakt tussen twee groepen. De eerste groep (blauw) bestaat uit onderzoeksdeelnemers die geen gebruik maken van optioneel taalaanbod. De tweede groep (groen) bestaat uit deelnemers die wel gebruik maken van extra taalaanbod.

De gemiddelde score van de onderzoeksdeelnemers die geen gebruik maken van extra taalaanbod ligt iets lager dan drie. Dit betekent in de praktijk dat de deelnemer last heeft van psychische problemen, maar dat er geen sprake is van escalatie of verergering van de problematiek. Voorbeelden die werden genoemd: slaapproblemen, concentratieproblemen, en stress over familie (ouders, broertjes, zusjes) in het buitenland.

Onderzoeksdeelnemers die gebruik maken van extra taalaanbod scoren gemiddeld tussen 4 en 5 op het leefgebied geestelijk welzijn. Een score van vijf betekent dat de deelnemer geen problemen ervaart op het gebied van psychisch welzijn. Een score van vier betekent dat de er sprake is van psychische problematiek die door de deelnemer als beperkt wordt ervaren en ook in beperkte mate invloed heeft op de dagelijkse bezigheden.

Boven: figuur 12. De gemiddelde scores voor leefgebied geestelijk welzijn.

6.4.6.1 Correlatie

In SPSS is de effectgrootte van de correlatie tussen de twee variabelen berekend. De uitkomst van de Spearman berekening (figuur 13) toont een effectgrootte van 0.631. Er is een sterk, positief verband aangetoond. Het significantieniveau is 0.003. Er is 0.3% kans dat het verband berust op toeval. De significantie van de correlatie is aangetoond.

			Geestelijk welzijn	Gebruik van optioneel taalaanbod
Spearman's rho	geestelijk welzijn	Correlation Coefficient	1.000	.631**
		Sig. (2-tailed)	.	.003
		N	20	20
	Gebruik van optioneel taalaanbod	Correlation Coefficient	.631**	1.000
		Sig. (2-tailed)	.003	.
		N	20	20

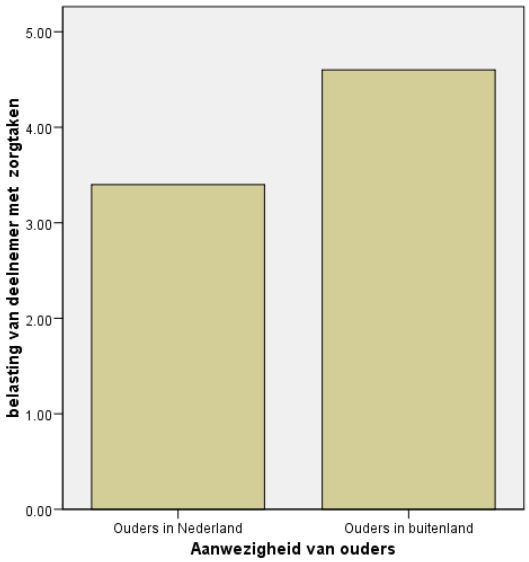
***. Correlatie is significant indien kleiner of gelijk aan 0.01.*

Figuur 13: de Spearman berekening van correlatie tussen geestelijk welzijn en gebruik van optioneel taalaanbod.

Aan het begin van dit hoofdstuk werd een verwachting uitgesproken. Er zou waarschijnlijk een verband aangetoond worden tussen gebruik van optioneel taalaanbod en geestelijk welzijn. Deze verwachting is correct gebleken. Het sterke positieve verband tussen geestelijk welzijn en taalbeheersing is daarmee twee keer aangetoond.

6.4.7 Aanwezigheid van ouders in Nederland en zorgtaken

De doelgroep is opgedeeld in twee groepen, de onderzoeksgroep en controlegroep. Berekend is, of er verschil is tussen de twee groepen op het leefgebied zorgtaken. Gemeten is, of de zorgtaken van de deelnemers een belemmering vormen. De gemiddelde scores van de meting staan weergegeven in figuur 14.

Figuur 14: Gemiddelde scores op leefgebied “zorgtaken”

De gemiddelde scores van de onderzoeksgroep voor het leefgebied zorgtaken liggen tussen fase vier en fase vijf. In de praktijk betekent dit dat de zorgtaken beperkt (4) tot geen (5) problematische invloed hebben op de dagelijkse activiteiten. De gemiddelde scores van de controlegroep liggen tussen fase 3 en fase 4. Een score van drie betekent dat er onvoldoende ondersteuning is bij de zorgtaken. De controlegroep (ouders in Nederland) scoort gemiddeld slechter dan de onderzoeksgroep (ouders in buitenland).

Een mogelijke verklaring zou kunnen zijn dat ouders in Nederland meer beroep doen op hulp van hun kind dan ouders in het buitenland. Een deelnemer verklaarde dat zijn ouders veel problemen hebben in Nederland en dat hij veel tijd kwijt is om hen te helpen. Dit ging ten koste van zijn inzet voor school. De reden dat ouders van vluchtelingen een beroep doen op hun kinderen zou kunnen zijn dat de kinderen een hoger Nederlands taalniveau hebben dan hun ouders. De inzet van (jonge/volwassen) kinderen als ondersteuning/vertaler wordt bevestigd door de heer Dick Turk van Vluchtelingenwerk.
Vluchtelingen wiens ouders in het buitenland verblijven hebben echter ook vaak zorgtaken voor het achtergebleven gezin. Op hen wordt regelmatig een financieel beroep gedaan (bron).

Er is berekend middels de Spearman rekenmethode of er sprake is van een verband tussen de variabele 'aanwezigheid van ouders' (0=ouders in buitenland, 1=ouders in Nederland) en het leefgebied zorgtaken. Er is een negatief verband aangetoond tussen de variabelen. Dit betekent dat een hoge score van een variabele in verband staat met een lage score van de ander. De effectgrootte van de correlatie is 0.496. Er is sprake van een gemiddelde correlatie (0.3 tot 0.5). Het significantieniveau is 0.026. Dit is kleiner dan 0.05. Er is sprake van significantie. De kans dat het gevonden verband berust op toeval is 2,6%.
Aangetoond is dat de controlegroep meer last ervaart van zorgtaken dan de onderzoeksgroep.

			Zorgtaken	Aanwezigheid van ouders in Nederland
Spearman's rho	Zorgtaken	Correlation Coefficient	1.000	.496*
		Sig. (2-tailed)	.	.026
		N	20	20
	Aanwezigheid van ouders in Nederland	Correlation Coefficient	.496*	1.000
		Sig. (2-tailed)	.026	.
		N	20	20

**. De correlatie is significant indien kleiner dan 0.05 (2-tailed).*

Figuur 15: correlatie tussen aanwezigheid van ouders in Nederland en zorgtaken.

7. Afwezigheid van ouders als criminogene factor

7.0 Signalen

VWE heeft signalen opgevangen over sociaal maatschappelijke problematiek bij een groep jonge vluchtelingen. Er lijkt een opvallende overeenkomst te zijn tussen de leden van deze groep: zij verblijven in Nederland zonder ouders. Het sterke vermoeden bestaat dat een significant aantal van deze vluchtelingen afglijdt wat betreft zelfredzaamheid op de verschillende leefgebieden. Tot op heden zijn er echter geen cijfers bekend.

7.1 Aanwezigheid van ouders

Uitgezocht is, hoe het komt dat de ouders van de ene deelnemer in Nederland verblijven en de ouders van de andere deelnemer in het buitenland.

- Als een gezin met zowel kinderen als ouders gezamenlijk naar Nederland vlucht, verblijven de ouders uiteraard in Nederland.
- Als het (jongvolwassen) kind alleen naar Nederland vlucht, maar er geen wens is voor gezinshereniging, zullen ouders buiten Nederland blijven.
- Meestal is er wel een wens tot gezinshereniging. Er zijn verschillende wettelijke gronden waarop men zich kan beroepen.

Alleenstaande minderjarige vluchtelingen (Ama's) kunnen een beroep doen op de wettelijke grondslag voor gezinshereniging. Art. 29 lid 2 sub c Vreemdelingenwet 2000 stelt:

"Een verblijfsvergunning voor bepaalde tijd als bedoeld in artikel 28 kan voorts worden verleend aan de hierna te noemen gezinsleden, indien deze op het tijdstip van binnenkomst van de in het eerste lid bedoelde vreemdeling behoorden tot diens gezin en gelijktijdig met die vreemdeling Nederland zijn ingereisd dan wel zijn nagereisd binnen drie maanden nadat aan die vreemdeling de verblijfsvergunning voor bepaalde tijd, bedoeld in artikel 28, is verleend.
a. (niet relevant)
b. (niet relevant)
c.*de ouders van de in het eerste lid bedoelde vreemdeling, indien die vreemdeling een alleenstaande minderjarige is in de zin van artikel 2, onder f, van Richtlijn 2003/86/EG van de Raad van 22 september 2003 inzake het recht op gezinshereniging (PbEU 2003, L 251)."*

Meerderjarige alleenstaande vluchtelingen kunnen ook gezinshereniging aanvragen. Echter voldoen weinigen aan de zwaardere voorwaarden zoals gesteld in art. 8 EVRM. Op grond van art. 8 EVRM kan betoogd worden dat er sprake is van een meer dan gebruikelijke afhankelijkheidsrelatie tussen het meerderjarig kind en de ouders. Daarnaast kan betoogd worden dat gezinshereniging tussen een meerderjarig kind en een ouder gegrond is doordat klemmende redenen van humanitaire aard of internationale verplichtingen daartoe nopen.

Deze toetsen zijn zwaar en er wordt in de praktijk van VWE niet vaak met succes een beroep op deze gronden gedaan.
Dit heeft een gevolg voor de samenstelling van de onderzoeks- en controlegroep. De controlegroep (ouders verblijven in Nederland) zal voor een groot deel bestaan uit vluchtelingen die als geheel gezin dan wel als ama naar Nederland zijn gekomen. De onderzoeksgroep zal voor een groot deel bestaan uit vluchtelingen die als alleenstaande jongvolwassene naar Nederland zijn gekomen.

7.2 Theoretisch kader

Het door VWE vermoede verband tussen afwezigheid van ouders en problematiek op leefgebied justitie ligt op een lijn met bevindingen van ander onderzoek. Van San (2003) beschrijft dat vluchtelingen meer dan gemiddeld blootstaan aan de criminogene risicofactor ‘geen familie ter ondersteuning’. Gevolg hiervan zou zijn een gebrek aan toezicht en sturing door de ouders. Onderzoek van Eldering (2014) wijst uit dat jongvolwassen vluchtelingen niet gewend zijn om zelfstandig buiten familieverband te functioneren. De rol van familie voor vluchtelingen uit niet Westerse samenlevingen is een centrale rol en is de kern van het sociale netwerk.

Burer en Wiersma (1996) hebben onderzoek gedaan naar delinquent gedrag onder alleenstaande minderjarige asielzoekers (ama’s). Een van de bevindingen was dat er geen hoger dan gemiddeld risico bestond op delinquent gedrag. Twee protectieve factoren werden in verband gebracht met deze bevinding. Een hoge interne motivatie om het goed te doen en intensieve begeleiding.

Stuurmans, Hijwege en Richards (2014) beschrijven dat ama’s de overgangsfase van adolescentie naar volwassenheid missen doordat zij geen periode kennen waarin zij al wel zelfstandig zijn maar nog een beroep kunnen doen op een volwassene (de voogd). De voogd valt namelijk weg na het bereiken van de 18-jarige leeftijd en zij zijn daarna op zichzelf aangewezen:
’In de praktijk komt het erop neer dat volwassen vluchtelingen meestal zelfstandig wonen en daardoor geen onderdeel meer uitmaken van het gezin. Zij dienen het vaak zonder hun ouders te stellen. Terwijl zij niet gewend zijn zelfstandig te leven’ (Stuurmans, Hijwege en Richards, 2014, p. 193).

De aard van de begeleiding van de (volwassen)controlegroep is in eerste opzet minder intensief dan de begeleiding voor (minderjarige) ama’s. De risicofactor ‘geen familie ter ondersteuning’ als omschreven door Van San (2003) is hier van toepassing.

7.3 Analyse

In hoofdstuk 5 zijn de onderzoeksresultaten geanalyseerd. Te lezen is, dat er geen significant verband is vastgesteld tussen de score op het leefgebied justitie en de variabele “verblijf van ouders in Nederland”. Slechts één onderzoeksdeelnemer is in contact met justitie gekomen. Een uitspraak over de invloed van de aanwezigheid van ouders in Nederland op de onderzoekspopulatie kan dan ook niet worden gedaan op basis van dit onderzoek.

Dit onderzoek heeft zich gericht op de actieve cliënten bij VWE in het tweede kwartaal van 2018. Mogelijk heeft uitstroom van (multi-)probleemcliënten de resultaten beïnvloed. Na doorverwijzing naar een tweedelijns instantie komen de cliënten niet meer voor in het actieve cliëntenbestand van VWE. Zij vallen dus buiten de steekproef.

De onderzoeksresultaten zijn geen ontkenning van het probleem dat VWE signaleert. Vervolgonderzoek, middels een grotere steekproef, zou kunnen worden uitgevoerd om een totaalbeeld te verkrijgen van de verbanden tussen problematiek op het leefgebied justitie en risicofactoren, zoals afwezigheid van ouders/intensieve begeleiding/ouderfiguren.

8. Conclusies en aanbevelingen

Conclusies

Er is een significant verschil aangetoond tussen de controlegroep en de onderzoeksgroep op het leefgebied taal. Deelnemers uit de controlegroep (ouders in Nederland) hebben een hoger taalniveau dan deelnemers uit de onderzoeksgroep (ouders in buitenland). Er is een sterk positief verband gevonden tussen aanwezigheid van ouders in Nederland en het taalniveau van de onderzoekspopulatie. Het Nederlands taalniveau van vluchtelingen is voor hen de meest invloedrijke factor op participatie op de Nederlandse arbeidsmarkt en in de Nederlandse samenleving (Razenberg & de Gruijter, 2016).

Er bestaat een significant verschil tussen de controlegroep en de onderzoeksgroep op het leefgebied taal. Leden van de controlegroep maken gemiddeld meer gebruik van optioneel taalaanbod dan leden van de onderzoeksgroep. Er is een sterk positief verband tussen aanwezigheid van ouders in Nederland en de mate van gebruik van optioneel taalaanbod.

Er is een sterk positief verband gevonden tussen de mate van gebruik van optioneel taalaanbod en het Nederlands taalniveau.

Er is een sterk positief verband gevonden tussen het leefgebied taal (taalniveau) en leefgebied geestelijk welzijn. De Nederlandse Gezondheidsraad schrijft in 2016 dat taalproblemen een risicofactor zijn voor (het ontstaan van) psychische problemen. Uit ander onderzoek (Hagen, 2010) blijkt dat taalbeheersing een positief effect heeft op het geestelijk welzijn. De bevinding dat de aanwezigheid van ouders een positieve invloed heeft op de taalbeheersing is daarom van belang.

Er is een negatief verband aangetoond tussen aanwezigheid van ouders in Nederland en de mate waarin zorgtaken het dagelijks leven negatief beïnvloeden.

Advies: (taal)maatjes

Vluchtelingenwerk Enschede Alifa kan de onderzoeksresultaten gebruiken als handvatten voor haar beleidsvorming. Specifiek beleid kan worden ontwikkeld, voor nieuw in te stromen cliënten wiens ouders in het buitenland verblijven (controlegroep).

De controlegroep heeft te maken met de risicofactor ‘geen intensieve begeleiding’.
Deze risicofactor is weg te nemen door intensieve begeleiding toe te passen. Door intensieve begeleiding te beperken tot specifieke leefgebieden blijft de werkdruk beperkt.

De verwachting is, dat aandacht voor deelname aan optioneel taalaanbod bij de controlegroep een verbetering zal opleveren op het leefgebied taal. Omdat taalniveau in verband staat met geestelijk welzijn, is de verwachting dat een stijging van taalniveau gepaard zal gaan met een verbetering van geestelijk welzijn.

Advies aan VWE is daarom, om intensief aandacht te besteden aan het gebruik van optioneel taalaanbod door cliënten uit de controlegroep. Een concrete invulling zou kunnen zijn het gebruik van (taal)maatjes. Gebruik gemaakt kan worden van bestaande samenwerkingsverbanden met het taalpunt en het Diaconaal Platform Enschede, om vrijwillige (taal)maatjes te koppelen en/of te werven. In de uitvoering kan een outreachende aanpak worden toegepast. Door cliënten actief te benaderen en uitleg te geven over het belang van een (taal)maatje, wordt het draagvlak voor participatie aan een maatjesproject groter.

8.2 Onverwachte resultaten

Er is geen verband gevonden tussen leefgebied “werk” en andere leefgebieden. Dit is tegen de verwachting in. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat de deelnemers nog niet lang genoeg in Nederland zijn. Bijna allemaal (m.u.v. twee deelnemers) bevinden zij zich in een traject richting werk. Dit kan zijn taallessen of een vervolgopleiding. Weinig tot niemand heeft een betaalde baan. Het verschil dat (bijvoorbeeld) een hoog taalniveau zou kunnen maken op baankansen is nu nog niet naar voren gekomen.

Ook is er geen verband gevonden tussen de aanwezigheid van ouders en het contact met Justitie. Slechts een persoon is in contact met justitie gekomen. Een uitspraak over de invloed van de aanwezigheid van ouders in Nederland op de onderzoekspopulatie kan dan ook niet worden gedaan op basis van dit onderzoek. Een vervolgonderzoek met een grotere steekproef zou kunnen worden uitgevoerd.

Tot slot is geen verband gevonden tussen leefgebied ‘justitie’ en de aanwezigheid van ouders. Er kan een tweede, grotere, steekproef gehouden worden. Aanbevolen wordt om de scope van een vervolgonderzoek te vernauwen en specifiek te richten op leefgebied justitie.

9. Literatuurlijst

Beiser, M. & Hou, F. (2001). Language acquisition, unemployment and depressive disorder among Southeast Asian refugees: a 10-year study. Geraadpleegd op 26-05-2019, van https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/11676403

Burer, K. & Wiersma, E. (1996). Delinquent gedrag onder minderjarige asielzoekers: een probleem? Geraadpleegd op 16-04-2019, van https://repository.tudelft.nl/view/wodc/uuid:5e86bc14-974f-4eb1-831c-bf0ef775ba66/

Cornelis, J. (2014). Leefgebieden matrix. Geraadpleegd op 16-04-2019, van http://docplayer.nl/43188219-Leefgebieden-matrix-model-voor-de-intake-begeleiding-en-evaluatie-van-begeleiding-en-of-activering-van-allochtone-clienten-versie.html

De Boer, N. & Van der Lans, J. (2011) De toekomst van het sociaal werk in Nederland. Geraadpleegd op 15-05-2019, van https://www.raadrvs.nl/documenten/publicaties/2011/04/01/burgerkracht.-de-toekomst-van-het-sociaal-werk-in-nederland

Eldering, L. (2014). *Cultuur en opvoeding*. Rotterdam: Lemniscaat.

Hagen, L. (2010) Oudere vluchtelingen in Nederland – een onzichtbare groep. Geraadpleegd op 26-05-2019, van https://dspace.library.uu.nl/handle/1874/183158

Hajer, M. (2016). Taalonderwijs aan Vluchtelingen. Geraadpleegd op 26-05-2019, van https://onderwijs.cnvconnectief.nl/fileadmin/user_upload/PDF/Presentatie_Maaike_Hajer_Taalonderwijs_aan_vluchtelingen.pdf

Kromhout, M. & Van San, M. (2003). Schimmige werelden. Geraadpleegd 16-04-2019, van https://repository.tudelft.nl/view/wodc/uuid:f1e83efb-d3dd-4e86-862a-c1abc2fd009a/

Lauriks, S. et. al. (2017) Handleiding zelfredzaamheidsmatrix 2017. Geraadpleegd op 25-05-2019, van https://www.forensischewegwijzer.nl/web/uploads/2017/08/Handleiding-Zelfredzaamheid-Matrix-1.pdf

Mast, J. Wijenberg, E. en Minkman, M. (2014) Zo zelfredzaam. Geraadpleegd op 16-04-2019, van https://www.zorgvoorbeter.nl/docs/PVZ/vindplaats/Zelfredzaamheid/Zo_zelfredzaam.pdf

Nederlandse Gezondheidsraad. (2016). Gezondheid van vluchtelingen vraagt gerichte aandacht. Geraadpleegd op 26-05-2019, van https://www.sociaalweb.nl/publicaties/gezondheid-van-vluchtelingen-vraagt-gerichte-aandacht

Razenberg, I. & de Gruijter, M. (2016). Rol gemeenten arbeidsparticipatie vluchtelingen. Geraadpleegd op 26-05-2019, van https://www.kis.nl/sites/default/files/bestanden/Publicaties/rol-gemeenten-arbeidsparticipatie-vluchtelingen.pdf

Schellingerhout, R. (2011). Vluchtelingengroepen in Nederland Over de integratie van Afghaanse, Iraakse, Iraanse en Somalische migranten. Geraadpleegd op 26-05-2019, van https://www.scp.nl/Publicaties/Alle_publicaties/Publicaties_2011/Vluchtelingengroepen_in_Nederland

Stuurman, M. Hijwege, n. en Richards, B. (2014). Als de toekomst te open is. Geraadpleegd 16-04-2019, van http://www.ondernemeninjeeigentoekomst.nl/wp-content/uploads/2014/12/PG_25_nr_3-2014_Stuurman-Richards-Hijweege.pdf

Teurlings, C. (2017). Welke effecten heeft trauma-sensitief lesgeven (TSL) op de taalontwikkeling (woordenschat) van vluchtelingkinderen? Geraadpleegd op 26-05-2019, van https://www.nro.nl/wp-content/uploads/2017/07/232-Antwoord-Welke-effecten-heeft-trauma-sensitief-lesgeven-op-de-taalontwikkeling-van-vluchtelingkinderen.pdf

Tweede Kamer der Staten Generaal (2005). Nieuwe regels betreffende maatschappelijke ondersteuning (Wet maatschappelijke ondersteuning). Geraadpleegd op 29-05-2019, van http://pdf.kluwerschulinck.nl/30131-065.pdf

Bijlage 1: indicatoren kameleon Leefgebiedenmatrix

OMSCHRIJVING FASES LEEFGEBIEDEN

WERK
Aandachtspunten: wat voor werk, hoe lang, stages, functie/taken, werkloos sinds

Fase 5 Geen werkervaring, > 5 jaar werkloos, geen dagbesteding gehad
Fase 4 Enige werkervaring, > 3 jaar werkloos, (wens tot) dagbesteding
Fase 3 Al enige tijd dagbesteding, wens tot vaster werk/stage
Fase 2 In traject naar werk, of regelmaat in dagbesteding, vrijwilligerswerk
Fase 1 Regulier of gesubsidieerd werk

ZELFSTANDIGHEID
Aandachtpunten: bewegingsvrijheid, mobiliteit, mate van assertiviteit, communicatieve vaardigheden

Fase 5 Voelt zich slachtoffer. Er zijn opgelegde of gevoelde beperkingen
Fase 4 Wil meer voor zichzelf opkomen / wil zelfstandiger zijn, maar weet niet hoe
Fase 3 Krijg vanuit familie en/of instanties ondersteuning om zelfstandiger te kunnen zijn; wil dit zelf ook
Fase 2 Doet een aantal zaken zelfstandig en heeft ondersteuning om dit uit te breiden
Fase 1 Heeft regie over eigen handelen.

PERSOONLIJKE VERZORGING EN HUISHOUDING
Aandachtspunten: persoonlijke verzorging, huishoudelijke taken, contacten leggen ten behoeve van persoonlijke verzorging en huishouding

Fase 5 De persoonlijke verzorging en de huishoudelijke taken zijn te zwaar, of er is onvoldoende kennis en ervaring hoe dit te doen. Er is geen structurele ondersteuning. Voelt zich te moe of te onmachtig om er iets aan te (willen) veranderen.
Fase 4 Idem, maar wil hier verbetering in aanbrengen, maar weet dit niet structureel vorm te geven .
Fase 3 Krijg vanuit familie en/of instanties ondersteuning om te komen tot een hogere zelfredzaamheid. Nog zoekende wat zelf te doen en waarvoor structurele ondersteuning nodig. Is zelf ook gemotiveerd om naar een structurele oplossing te zoeken
Fase 2 Persoonlijke verzorging, de huishoudelijke taken en de contacten die hiervoor onderhouden dienen te worden zijn geen probleem meer. Nog zoekende naar verbeteringen.

NEDERLANDSE TAAL
Aandachtspunten: afhankelijkheid van tolken, zelfredzaamheid, taalonderwijs

Fase 5 Spreekt en begrijpt geen Nederlands. Beheerst ook niet de Engelse, Duitse of Franse taal. Volgt geen lessen Nederlands
Fase 4 Heeft hulp nodig bij de dagelijkse communicatie. Volgt taallessen
Fase 3 Een deel van de dagelijkse communicatie kan zelfstandig gevoerd worden. Hulp nodig bij gesprekken met o.a. arts en onderwijzers van de kinderen. Volgt taallessen
Fase 2 Geen hulp nodig bij de dagelijkse communicatie in het Nederlands. Ondersteuning nodig bij de communicatie met instanties en potentiële werkgevers. Volgt nog taallessen en/of taal/werkstage
Fase 1 Geen hulp nodig bij de communicatie (schriftelijk en woordelijk) met instanties en potentiële werkgevers

SCHOLING / OPLEIDING
Aandachtspunten: welke opleidingen, wel of geen diploma, leerstijlen, analfabeet, leerproblemen

Fase 5 Analfabeet of bijna niet kunnen lezen of schrijven, beheerst Nederlandse taal nauwelijks
Fase 4 Lagere school afgemaakt, vervolgonderwijs niet afgemaakt, taal geeft nog problemen
Fase 3 Wel opleiding, maar bijscholing nodig
Fase 2 Volgt (bij)scholing gericht op werk
Fase 1 Relevante diploma's of certificaten

HULPVERLENERSCONTACTEN
Aandachtspunten: met wie van welke instelling, sinds wanneer, shopgedrag

Fase 5 Geen actuele contacten, wel zeer nodig
Fase 4 Geen regelmaat in de contacten
Fase 3 Contact gelegd met hulpverlening, moet nog vorm krijgen
Fase 2 Hulpverlening loopt goed
Fase 1 Geen specifieke hulpverlening (meer) nodig

LICHAMELIJKE GEZONDHEID
Aandachtspunten: lichamelijke klachten, ziekten, huisarts, tandarts, ziektekostenverzekering, zelfverzorging

Fase 5 Dringende lichamelijke problemen
Fase 4 Te behandelen lichamelijke problemen
Fase 3 Beheersbare of stabiele lichamelijke problemen
Fase 2 Preventie gewenst voor dreigende lichamelijke problemen
Fase 1 (Redelijk) gezond

GEESTELIJKE GEZONDHEID
Aandachtspunten: psychische klachten, realistisch zelfbeeld, psychiater/psycholoog contact en medicijn gebruik

Fase 5 Dringende psychische problemen
Fase 4 Overheersende psychische problemen
Fase 3 Beheersbare of stabiele psychische problemen (regelmaat in medicijn gebruik)
Fase 2 Preventie gewenst voor dreigende psychische problemen
Fase 1 Gezond

SOCIAAL NETWERK
Aandachtspunten: wel/geen contact met familie, vrienden, de mate van contact, terug kunnen vallen op anderen, isolement, geen contact familie, vrienden, kennissen. Contacten met familie in het land van herkomst

Fase 5 Sociaal isolement, geen contact met familie, vrienden, kennissen
Fase 4 Eenzijdige contacten
Fase 3 Incidenteel contact familie, vrienden/kennissen, (meest) binnen eigen etnische groep
Fase 2 Herstellende familiebanden, vrienden en kennissen kring, ook contacten buiten eigen etnische groep
Fase 1 Goed contact familie, goed functionerend netwerk, diversiteit in de contacten

HUISVESTING
Aandachtspunten: zelfstandigheid, bewoonbaarheid, hygiëne, bezorgt buren overlast

Fase 5 Wel onderdak, geen vastigheid, bezorgt veel overlast
Fase 4 Zelfstandige bewoning, maar slechte hygiëne of bewoonbaarheid of overlast
Fase 3 Inwonend bij anderen / inwonend en geen acceptabele situatie gezien leeftijd en of problematiek
Fase 2 Eigen huis of kamer, maar met ondersteuning
Fase 1 Redelijk tot goede zelfstandige bewoning

FINANCIEN
Aandachtspunten: uitkerende instantie, schulden, rond kunnen komen in de maand

Fase 5 Onduidelijke uitkering, onduidelijke schulden of geen zicht op en/of zeggingsschap over de financiën
Fase 4 Uitkering, niet met geld om kunnen gaan, schulden zijn bekend, sociale gelddruk
Fase 3 Uitkering, wens tot regulering/afbetaling schulden, is in beheer
Fase 2 Geen schulden maar moeilijk met geld om kunnen gaan
Fase 1 Redelijke tot goede omgang met inkomen

VRIJETIJDSBESTEDING/HOBBY'S
Aandachtspunten: hobby's, aspiraties of juist te veel bezigheden en geen balans

Fase 5 Geen hobby's of aspiraties / veel te veel bezigheden of verplichtingen
Fase 4 Noemt wel hobby's maar is niet actief
Fase 3 Zelden actief
Fase 2 Af en toe bezig met hobby's of andere aspiraties
Fase 1 Regelmatig bezig met hobby's of andere aspiraties

JUSTITIE/POLITIE
Aandachtspunten: detentie gehad c.q. tegoed, taakstraf, lopende vonnissen, boetes, reclassering, advocaat, frequente politie contacten

Fase 5 Veelpleger, zelf geen inzicht meer in aantal zaken die mogelijk nog openstaan
Fase 4 Wel inzicht in wat er nog open staat, advocaat geregeld, detentie/taakstraf tegoed
Fase 3 Regelmatig negatief contact met buurtbeheer of politie
Fase 2 Nog af en toe veroorzaker of slachtoffer van problemen met buren en omgeving
Fase 1 Geen politie / justitie contacten

VERSLAVING
Aandachtspunten: welke verslaving, poly- gebruik, duur en mate gebruik, behandeling gehad, mate van functioneren op het werk

Fase 5 (Sterk) drankgebruik, harddrugsgebruik, pillen gebruik, poly-gebruik
Fase 4 Kan niet 1 dag zonder drank, gebruikt dagelijks soft drugs
Fase 3 Drinkt dagelijks, gebruikt softdrugs
Fase 2 Beheerst gebruik, geen bijgebruik, kan functioneren
Fase 1 Geen verslaving

ZORGTAKEN
Aandachtspunten: zorg voor de partner, zorg voor de kinderen, zorg voor andere familieleden in dezelfde huishouding, zorg voor familie (in Nederland en in het buitenland), zorg voor vrienden, buren en kennissen.

Fase 5 De zorgtaken zijn een continue last, die vaak te zwaar zijn en deze worden niet aan anderen overgedragen.
Fase 4 De zorgtaken zijn zwaar; er is (meer) ondersteuning nodig
Fase 3 Er zijn veel zorgtaken, maar de persoon heeft ook tijd en energie voor andere zaken; er is een wens en/of noodzaak voor ondersteuning
Fase 2 De zorgtaken zijn niet te combineren met meer dan 18 uur werk per week; aan ondersteuning wordt gewerkt
Fase 1 De zorgtaken zijn geen belemmering om activiteiten buiten de deur te ontplooien

ZORGEN OVER

Aandachtspunten: zorgen over de levensgebieden van gezinsleden en/of familieleden; zorgen over de relatie met gezinsleden en/of familieleden

Fase 5 Dringend probleem/problemen zonder dat er ondersteuning plaats heeft; cliënt maakt zich grote zorgen
Fase 4 Probleem/problemen. Nauwelijks ondersteuning; cliënt maakt zich zorgen
Fase 3 Problemen, maar er wordt naar oplossingen/ondersteuning gezocht; cliënt is nog niet tevreden met de ondersteuning
Fase 2 Knelpunten of problemen, maar hier wordt aan gewerkt; cliënt heeft hier aandacht voor, maar vindt de situatie niet zorgelijk
Fase 1 Geen zorgen over gezinsleden en/of familieleden